

Cambridge Papers

CREȘTINISMUL: ADEVĂRATUL UMANISM

Jon Thompson

CAMBRIDGE

JUBILEE
CENTRE

A BIBLICAL VISION FOR SOCIETY

CREȘTINISMUL: ADEVĂRATUL UMANISM

Jon Thompson

Articol publicat în seria *Cambridge Papers*

Decembrie 2012

Traducător: Elena Neagoe

Centrul de Educație Creștină și Cultură Contemporană
Areopagus

Timișoara 2017

Originally published in *Cambridge Papers* series,
by The Jubilee Centre (Cambridge, U.K.) under the title
Christianity: the true humanism
Volume 21, Number 4, December 2012.

© Jon Thompson, 2012

All rights reserved.

Published with permission of The Jubilee Centre,
3 Hooper Street, Cambridge, CB1 2NZ, UK
www.jubilee-centre.org
Charity Registration Number 288783.

Ediția în limba română, publicată cu permisiune,
sub titlul

CREȘTINISMUL: ADEVĂRATUL UMANISM

de Jon Thompson,

apărută sub egida Centrului Areopagus din Timișoara

Calea Martirilor nr. 104

www.areopagus.ro

cu sprijinul oferit de

Christian Political Foundation for Europe.

Începând cu anul 2011, activitățile desfășurate de Sallux sunt susținute financiar de către Parlamentul European. Responsabilitatea pentru orice comunicare sau publicație redactată de Sallux, sub orice formă sau prin orice mijloc, revine organizației Sallux. Parlamentul European nu este responsabil pentru modurile în care va fi folosită informația conținută aici.

Coordonator proiect:
Dr. Alexandru Neagoe

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în
limba română. Prima ediție în limba română.

Traducător: Elena Neagoe

Editor coordonator: Dr. Alexandru Neagoe

*Cu excepția unor situații când se specifică altfel, pentru
citatele biblice s-a folosit traducerea D. Cornilescu.*

*Orice reproducere sau selecție de texte din această
carte este permisă doar cu aprobarea în scris a
Centrului Areopagus din Timișoara. Dacă există vreo
discrepanță între versiunea engleză și cea română,
versiunea engleză are întâietate.*

Omul este măsura tuturor lucrurilor.

Protagoras

Ce este omul, ca să Te gândești la el?

Psalmul 8:4

Rezumat

Lucrarea de față susține că creștinismul este cea mai coerentă formă de umanism. Prin contrast, umanismul secular este dependent din punct de vedere istoric și filosofic de perspectiva creștină asupra ființei umane. Într-un studiu legat de originile, emergența și dezvoltarea umanismului secular, această lucrare explorează legătura istorică înainte de a examina unele dintre implicațiile care decurg din separarea valorilor umane de credința creștină.

Introducere

Într-o duminică după-amiază, în Cambridge, era o coadă mare în fața clădirii Cambridge Union. Umblând de-a lungul unei alei și cotind la dreapta, puteai vedea o mulțime de oameni din toate etapele vieții, de toate vârstele și nivelurile de educație, așteptând nerăbdători să-l asculte pe filosoful Alain de Botton. Deși este uimitor să vezi că un filosof atrage o așa mare mulțime de persoane care nu sunt din mediul academic (încercați să vă imaginați copii de 12 ani care vin să asculte un discurs despre justificare și eroare epistemică), conținutul discursului este și mai surprinzător: religia pentru atei. În discursul său (și într-o carte cu același titlu), de Botton încearcă să folosească ideile și practicile religioase ca mijloace prin care oamenii seculari să găsească direcție morală și scop pentru viața lor – două domenii pe care gândirea seculară nu le-a prea abordat.¹ Însă proiectul lui de Botton nu este unul nou. El reprezintă unul dintr-un lung șir de gânditori cunoscuți ca umaniști seculari – cei care au încercat

să înrădăcineze valorile umane în termeni atei. Faptul că de Botton atrage atâta lume și că lucrările sale sunt citite ne sugerează că mișcarea umanismului secular este foarte influentă în zilele noastre și, prin urmare, trebuie atent analizată.

Ce este umanismul secular?

Umanismul secular este o filosofie de viață care afirmă semnificația universală și unică a umanității, a drepturilor universale ale omului, a valorilor morale obiective, a optimismului legat de viitorul condiției umane și a semnificației și scopului vieții umane.² Umanismul secular afirmă toate acestea și neagă simultan existența lui Dumnezeu sau a supranaturalului. Filosofia de viață este cea care stă la baza British Humanist Association, a mișcării „Brights” și „New Atheists.” Pot exista însă aceste afirmații și negări simultan? Poate umanismul secular oferi o relatare coerentă și plină de semnificație despre valorile umane – una la fel de coerentă ca cea oferită de creștinism? Această lucrare susține că valorile umane pozitive ale umanismului secular sunt dependente din punct de vedere filosofic de perspectiva creștină asupra realității, în special în domeniile legate de natura umană, moralitate și viața umană.

Imago Dei

Creștinismul susține că omenirea este creată după chipul lui Dumnezeu.³ Creând omenirea după chipul Său, Dumnezeu a dat oamenilor o natură unică în esența sa,⁴ iar Dumnezeu a declarat că oamenii posedă cea mai înaltă semnificație și responsabilitate morală.⁵ Conceptul de *imago Dei* a fost de o importanță vitală pentru gândirea ebraică, însă nu a fost foarte dezvoltat în Vechiul Testament. Doctrina legată de *imago Dei* a câștigat cea mai profundă semnificație în teologia Noului Testament și în biserica primară.

Noua umanitate

Conform teologiei creștine, Domnul Isus întruchipează uniunea unui Dumnezeu perfect și sfânt cu natura umană, credință exprimată prin termenul de întrupare. Încă de la începutul istoriei bisericii, întruparea lui Cristos a fost înțeleasă ca „recapitularea” conceptului de *imago Dei* – revelarea sa deplină și clară.⁶ Această doctrină a întrupării a apărut în societatea mediteraneană din primul secol ca un vânt rapid, zgândărind și provocând ordinea religioasă, socială și politică a culturii păgâne. A fost originară în provincia Iudeea și a fost condamnată de autoritățile politice romane, care au considerat-o în cel mai fericit caz ca „ateism” și în cel mai nefericit caz ca trădare. Ce a fost, însă, atât de radical și de deranjant în credința în întrupare? A fost ideea că singurul Dumnezeu creator a devenit cumva om (idee ofensatoare atât pentru Cicero, cât și pentru Hume). Însă a fost și faptul că în moartea și învierea lui Isus, acest Dumnezeu a creat o „nouă umanitate” – una care a unit evreii cu Neamurile, bărbații și femeile, sclavii și oamenii liberi.⁷ Iar capul acestei noi umanități nu a fost împăratul Romei, ci Isus Cristos. Scandalul acestui concept din creștinismul timpuriu este dificil de înțeles pentru omul modern pentru că noi trăim acum într-o cultură modelată timp de două milenii de influența creștină. Este vital să înțelegem intrarea doctrinei întrupării în gândirea vestică dacă vrem să înțelegem și să analizăm umanismul. Analizarea în contrast a creștinismului cu formele de gândire pre-creștină ne ajută să înțelegem ceva din greutatea lui.⁸

Probabil, biserica creștină primară este locul în care este cel mai bine exprimată înțelegerea creștină unică a ființei umane. Cultura greco-romană pune accent pe importanța virtuților, însă creștinismul a rearanjat ordinea importanței acestor virtuți.

Datorită faptului că Domnul Isus a fost dragostea *agape* încarnată⁹ și datorită faptului că El Și-a dat viața pentru toată omenirea, dragostea sacrificială (caritatea) a devenit virtutea creștină primară.¹⁰ Această caritate a fost oferită și celor care au fost ostracizați și neglijați de cultura precreștină. Cultura păgână permitea expunerea copiilor nedoriți și cu dizabilități, dintre care majoritatea erau fete. Se considera că acești copii nu aveau *persona* sau identitate socială și legală, fiind astfel irelevanți din punct de vedere moral.¹¹ Creștinismul considera acești copii ca persoane întregi și era, prin urmare, în dezacord cu această practică.¹² A fost ușurată foarte mult situația persoanelor dezavantajate social: vădulele erau în mijlocul atenției bisericii, iar femeile abandonate de soții lor au avut parte de ajutoare materiale pentru prima dată.¹³ Unul dintre cele mai puternice exemple de caritate creștină a fost perseverența cu care creștinii au avut grijă de bolnavi și de muribunzi ca urmare a plăgii din anii 251-266 d.Hr., mult după ce păgânii au părăsit cetățile Alexandria și Cartagina din nordul Africii.¹⁴ Bineînțeles că nu întotdeauna au trăit creștinii având această perspectivă asupra umanității. Însă acest lucru nu neagă faptul că felul în care creștinii au înțeles întrupare Domnului Isus a făcut ca perspectiva lor asupra ființei umane să fie una radical înnobită. Istoricul David Bentley Hart susține: „Această imensă demnitate – această capacitate infinită – este moștenită de către fiecare persoană, indiferent de circumstanțele care ar putea-o limita la un destin sau altul. Nicio perspectivă vestică asupra ființei umane nu a semănat nici pe departe cu aceasta.”¹⁵ Acest respect pentru ființa umană – și caritatea care a decurs din el – a ajutat la răspândirea creștinismului și înlocuirea perspectivei păgâne asupra ființei umane cu *imago Dei*. Așa cum scria împăratul păgân Iulian: „Filantropia (creștină) față de străini, grija față de morminte și sanctitatea cu

care-și conduc viața au contribuit cel mai mult la răspândirea ateismului lor.”¹⁶

Concepția bisericii primare despre persoană nu doar afirma valoarea morală a indivizilor, ci infuza în viața lor un profund simțământ de semnificație. Dacă Dumnezeu a luat chip de om prin persoana lui Cristos, întrebarea dacă viața umană are sens nu își mai are locul pentru că răspunsul este clar afirmativ. Datorită faptului că Cristos a luat natura umană și a transformat-o, oamenii au putut să se facă părtași caracterului lui Dumnezeu prin Cristos. Chiril din Alexandria, teolog din secolul V, a exprimat această realitate ca „participarea” umanității în natura divină.¹⁷ Creștinismul a susținut că *fiecare* ființă umană poate deveni una cu Cristos. Sclavul sau soldatul, copilul sau președintele, pot toți să fie „părtași ai naturii divine.”¹⁸ Ei pot crește în asemănarea cu Cristos și să ajungă astfel mai aproape de scopul final al vieții lor. Fiecare acțiune umană are semnificație în ochii lui Dumnezeu pentru că fiecare acțiune și experiență are potențialul să servească acest scop.

Umanismul renașcentist

Se crede deseori că Renașterea a fost o perioadă în care progresul gândirii umane și al prosperării umane a fost determinat de negarea creștinismului și de adoptarea unei gândiri seculare, pre-creștine. Cu toate acestea, gândirea renașcentistă a lucrat în mare măsură într-un cadru creștin, iar progresul drepturilor omului și demnității umane a fost deseori dependent de premise teologice.¹⁹ Un exemplu relevant este teologul renașcentist Francisco de Vitoria, care a exprimat una dintre primele conceptualizări ale drepturilor universale ale omului. Perspectiva lui de Vitoria a depins de doctrina *imago Dei* și a criticat subjugarea popoarelor băștinașe din America de Sud de către conchistadorii spanioli. Brian Tierney susține că

aceasta a fost una dintre primele aprecieri ale drepturilor naturale:

Problema îi privește pe teologi, a explica Vitoria, pentru că indienii nu au fost supușii Spaniei prin lege umană; astfel statutul lor trebuia să fie stabilit ținându-se cont de legea divină, și anume de legea naturală divină care inițial a dat stăpânire omenirii.²⁰

Conceptul vital al argumentului lui Vitoria este afirmația că băștinașilor din America de Sud li s-a oferit stăpânire prin faptul că au fost creați după chipul lui Dumnezeu – o imagine care includea și stăpânire umană.²¹ De Vitoria a implementat aceeași înaltă considerație față de ființa umană pe care o avea biserica primară – *imago Dei* – pentru a apăra drepturile celor din Vest pe care majoritatea îi considera irelevanți moral.

Umanismul iluminist

Spre deosebire de Renaștere, gânditorii iluminiști au fost mai determinați să înrădăcineze valorile umane fără să facă apel la discursul teologic și terminologia sa. Mulți dintre gânditorii „iluminiști radicali” din secolul XVIII, inclusiv Diderot, Condorcet și Voltaire, au considerat religia ca un rău care sufocă dezvoltarea umană. Fără îndoială, au avut dreptate în ceea ce privește multe forme de creștinism cu care s-au intersectat. Totuși, multe personalități iluministe au lucrat în cadrul gândirii creștine pentru a aduce schimbare politică. John Locke, de exemplu, a fost profund influențat de perspectiva creștină asupra ființei umane. El și-a bazat argumentul influent legat de drepturile omului și egalitatea universală pe conceptul de *imago Dei*.²² Un specialist în ceea ce privește scrierile lui Locke, Jeremy Waldron, susține că este imposibil să fundamentezi perspectiva lui Locke asupra drepturilor omului fără a face referire la

gândirea creștină.²³ Faptul că o asemenea înțelegere influență asupra drepturilor omului este dependentă de creștinism arată natura umanistă a perspectivei creștine. Aceasta nu are menirea să diminueze rolul gânditorilor seculari din Renaștere și Iluminism. Mai degrabă, ea are scopul de a evidenția faptul că narațiunea populară iluministă care neagă total perspectiva creștină asupra ființei umane (și presupusa eliberare a omenirii din întuneric și superstiții) este o relatare înșelătoare.

Apariția umanismului secular

În secolul XIX s-a constatat o îndepărtare tot mai mare de forma creștină de umanism. Aceasta s-a datorat parțial faptului că s-a crezut că sistemul intelectual creștin nu este capabil să țină pasul cu explozia descoperirilor științifice și a progreselor tehnologice.²⁴ Științele sociale și fizice și-au extins rapid domeniul și puterea de explicație și multe dintre ele au postulat că vor oferi omenirii metoda de autoritate prin care să îmbunătățească politica, etica și societatea. În plus, revoluția industrială era în plină dezvoltare și se credea că este capabilă să ofere oamenilor mijloacele necesare prin care să realizeze aceste îmbunătățiri. Acest proces fără precedent a ajutat la răspândirea perspectivei conform căreia conceptul de Dumnezeu era cel puțin irelevant și cel mult ostil dezvoltării umane. Oamenii – în creativitatea, ingeniozitatea și puterea lor – păreau a fi din ce în ce mai mult ca niște dumnezei. Filosoful francez Auguste Comte a dus această observație la alt nivel, inițiind crearea unei „religii a omenirii”. El a sperat că această religie va înlocui creștinismul pentru că punea umanismul în centrul închinării ei. Teologul David Friedrich Strauss a introdus o linie de gândire similară în Germania. Horton Harris rezumă umanismul lui Strauss care este o versiune seculară a întrupării: „Unitatea dintre Dumnezeu și om nu a fost turnată în istorie într-un singur individ, ci în

toată omenirea; prerogativele divine pe care Biserica le-a atribuit lui Isus, au aparținut omenirii ca întreg.”²⁵ Acești lideri culturali au ajutat la răspândirea noțiunii că omenirea putea atinge înălțimi mai mari decât cele avute sub influența creștină. Ca umanist secular, Nicolas Walter observă: „Publicațiile influente ale lui David Friedrich Strauss, care au insistat asupra unei interpretări naturaliste a narațiunilor din Evanghелиi și ... care au insistat asupra înlocuirii lui Dumnezeu cu Omul, au pregătit terenul pentru răspândirea folosirii termenului de Umanism.”²⁶ Umanismul secular a declarat că omenirea nu a fost creată, de fapt, după chipul lui Dumnezeu; mai degrabă, Dumnezeu a fost creat după chipul omenirii.

Nietzsche și umanismul secular

Umanismul secular din secolul XIX a încercat să mențină o părere înaltă despre omenire – omenirea văzută ca o nouă stare a perfecțiunii și potențialului uman. Astfel, concepția creștină legată de „o nouă umanitate” prin Cristos a fost înlocuită cu concepția unei noi umanități realizate prin știință, tehnologie și poate chiar evoluție. Cu toate acestea, spre sfârșitul secolului XIX, acest optimism secular a fost aspru criticat de către filosoful Friedrich Nietzsche. El a afirmat: „Omenirea nu constituie un întreg: ea este o multiplicare indisolubilă a unor organisme care urcă și coboară – ea nu cunoaște stare de tinerețe, urmată de maturizare și de îmbătrânire.”²⁷ Motivul pentru concepția pesimistă a lui Nietzsche stă în faptul că a fost printre primii filosofi care au ieșit în evidență după publicarea cărții *Originea Speciilor* de Darwin. Dacă naturalismul (concepția că nu există Dumnezeu și nimic supranatural) este adevărată, atunci Darwin nu a lăsat spațiu pentru concepția tradițională elevată despre natura umană. Nietzsche părea a avea dreptate atunci când a susținut că, așa cum l-a conceput umanistul

secular, conceptul de umanitate depinde de presupuziția că omenirea se dezvoltă într-o direcție discretă. Însă imaginea naturalistă nu oferă nicio justificare pentru o astfel de concepție. Dacă critica lui Nietzsche este adevărată, atunci ideile lui Strauss, Comte și alți umaniști radicali nu ar putea fi corecte. Toate concepțiile conform cărora omenirea este semi-divină sau specială au fost deplasate.

Umanismul secular din secolul XX

Umanismul secular din secolul XX a avut ca scop primordial dezvoltarea unei științe a moralității, iar perspectiva naturalistă asupra umanității evidențiată mai sus a jucat un rol cheie în acest caz. Umanismul secular a căutat astfel să înrădăcineze valoarea ființei umane într-un atribut empiric – conștiința. Richard Norman, promotorul conștiinței în acea perioadă, afirmă că demnitatea morală se bazează pe faptul că „fiecare ființă umană este un centru unic de conștiință.”²⁸ Însă dacă aceasta este caracteristica determinantă a statutului moral, are umanismul secular de întâmpinat anumite probleme? Peter Singer, un susținător al eticii utilitariste, face cele mai mari eforturi să tragă niște concluzii logice din ipoteza de mai sus. Dacă singurul factor relevant moral este conștiința, atunci se pare că există anumite ființe umane care nu contează nici ca persoană, nici ca semnificant moral. Bebelușii și unele persoane vârstnice pot fi în afara acestei categorii datorită faptului că fie nu au dezvoltat încă sau au pierdut capacitatea de a gândi conștient.²⁹ Reflectând la chestiunea legată de moralitatea infanticidului, Singer sugerează că problema primară care se ridică este dacă acel copil este dorit de mama lui sau de alți membri din societatea în care se naște.³⁰ El susține că interzicerea infanticidului în vest este o aberație creștină de la norma transculturală și că „acele

culturi care practică infanticidul sunt pe o teren sigur.”³¹

Deși o asemenea perspectivă cu greu ar fi susținută de societatea contemporană, tocmai o astfel de implicație este luată în calcul de către anumiți specialiști în domeniul bioeticii.³² Așa cum au arătat doi bioeticieni italieni într-o lucrare din 2012 (publicată de Oxford Uehiro Centre for Practical Ethics), dacă cineva ia în calcul criteriul lui Singer ca factor determinant în chestiunea legată de definirea persoanei, nu se prea poate spune că infanticidul este acceptabil moral. Aceasta se datorează faptului că, din această perspectivă, indivizii conștienți pot fi considerați persoane, iar bebelușii nu pot atinge acest standard minim.³³ Deși sperăm că majoritatea umaniștilor seculari va nega această concluzie, nu este clar felul în care o perspectivă naturalistă poate să garanteze statutul moral universal al ființei umane.³⁴ Într-adevăr, Singer arată că *imago Dei* împiedică societatea și indivizii să accepte ideea infanticidului și eutanasierii. Schimbarea radicală în gândirea morală pe care el o susține depinde chiar de abandonarea conceptului de *imago Dei*.³⁵ Singer afirmă: „Miile de ani de când s-a tot vorbit de etica creștină nu au reușit să înăbușe pe deplin poziția etică timpurie că noii născuți, mai ales cei nedoriți, nu sunt încă membri deplin în comunitatea morală.”³⁶ Nu este clar cum ar trebui să se numească o perspectivă cu asemenea implicații morale grotești, însă nu pare a fi nicio cale coerentă și onestă ca să fie numită umanism.³⁷

Umanismul secular contemporan

Umanismul contemporan se luptă să asigure un răspuns adecvat la concepția problematică legată de natura și valoarea umană prezentată în secțiunea precedentă. În schimb, valoarea intrinsecă a tuturor oamenilor este presupusă și

astfel este împrumutată concepția iudeo-creștină despre natura umană. Pentru a consolida o perspectivă mai atractivă asupra umanității, filosofi ca Alain de Botton îi invită pe alți umaniști seculari să creeze instituții și practici care să afirme omul. De Botton descrie o comunitate ipotetică ghidată de virtutea carității, ai cărei membri se întâlnesc la ceea ce el numește „Restaurantul *Agape*.” La această comunitate ar participa persoane din rase, credințe și straturi ale societății diferite și ar aduce comunitățile într-o armonie perfectă, așa cum sugerează el:

„frica noastră față de străini ar scădea. Săracul ar mânca cu bogatul, negrul cu albul, ortodoxul cu secularul, bipolarul cu omul echilibrat, muncitorii cu managerii, oamenii de știință cu artiștii. Presiunea claustrofobă de a ne deriva toate satisfacțiile din relațiile noastre existente ar scădea, la fel cum ar scădea și dorința noastră de a ne câștiga un statut anume prin accesarea cercurilor de așa-zise elite.”³⁸

Trebuie să recunoaștem că această imagine este una frumoasă. Totuși, nu este această concepție despre natura umană deplasată și eronată dacă acceptăm ipoteza lui de Botton că perspectiva creștină prezentată anterior este falsă?

Istoricul contemporan John Gray reiterează îngrijorările lui Nietzsche în această privință. El afirmă: „Umanitatea nu există. Există doar oameni conduși de nevoi și iluzii contradictorii, supuși oricărui fel de slăbiciune a voinței și judecății.”³⁹ Viziunea lui de Botton se bazează pe prezumția umanității pe care o împărtășim toți, dar cum am putea să motivăm această idee după criticile lui Nietzsche sau Gray? Sau cum se raportează umanismul secular la implicațiile afirmației lui

Peter Singer că doar anumite ființe umane se pot numi persoane (o întoarcere instabilă la concepția păgână)? Dacă această percepție naturalistă este corectă, cum putem motiva demnitatea și valoarea fiecărei ființe umane? Concepția despre ființele umane care a fost transmisă de la Nietzsche, la Singer și Gray nu poate susține o asemenea viziune. Pare să fie o amplă diviziune între superstructura intelectuală a umanismului secular și valorile sale afirmate.⁴⁰ Ar trebui să fim nespuse de recunoscători că suntem de acord asupra unicității și demnității universale a ființelor umane. Însă trebuie să ne întrebăm dacă roada armoniei sociale, toleranței și chiar a carității făcute cu sacrificiu poate fi menținută dacă rădăcinile sale intelectuale au fost abandonate. Hart concluzionează: „ca o realitate culturală, chiar și dragostea are nevoie de un motiv pentru preeminența sa în raport cu celelalte virtuți, iar simplul obicei de a avea grijă față de alții nu va dăinui mult atunci când acest motiv nu mai există.”⁴¹ Așa cum s-a prezentat până acum, creștinismul timpuriu a stabilit ferm caritatea în centrul virtuților doar pentru că a reorientat perspectiva sa asupra umanismului în jurul Dumnezeului întrupat – a persoanei Domnului Isus Cristos.

Concluzie

Atunci când ai de ales între perspectiva umanistă seculară asupra ființei umane și perspectiva creștină, se pare că creștinismul oferă cadrul cel mai coerent din punct de vedere intelectual pentru noțiunile de demnitate umană și potențial uman pe care sperăm să le menținem. Mulți au acuzat creștinismul că este o formă de gândire utopică. Însă creștinismul reprezintă umanismul adevărat, nu pentru că afirmă acele lucruri care oamenii ar vrea să fie adevărate, ci pentru că acceptă ca fapt – prin revelația lui Isus Cristos – adevăruri mai mari decât au avut curajul să-și imagineze oamenii: că

există un Dumnezeu a Căruia dragoste este infinită; că oamenii au fost făcuți după chipul lui Dumnezeu și că sunt astfel ființe morale și au o valoare incomensurabilă; că oamenii pot să-și realizeze adevăratul scop prin unirea cu Cristos. În timp ce umanismul secular este constrâns să afirme umanitatea așa cum este, creștinismul crede și afirmă umanitatea așa cum ea poate fi în unirea cu Cristos.

John Thompson, colaborator al proiectului Cambridge Papers, este Profesor Asociat la Christian Heritage în Cambridge. Are licență în Filosofie obținută la University of Alabama și urmează un masterat în filosofia religiei la University of London, Heythrop College.

NOTE

[1] Alain de Botton, *Religion for Atheists*, Hamish Hamilton, 2012, p.12.

[2] Nicolas Walter, *Humanism: What's in the Word*, Rationalist Press Association, 1997, pp.87–90.

[3] Gen. 1:27.

[4] Deși caracteristicile prezentate anterior nu sunt fundamental conceptului *imago Dei*, ele sunt expresii ale acestei naturi esențiale.

[5] Gen. 9:6.

[6] Col. 1:15; Ioan 1:14; cf. Sf. Irenaeus.

[7] Ef. 2:15.

[8] Vezi relatarea acestei transformări prezentată de istoricul David Bentley Hart în *Atheist Delusions*, Yale University Press, 2009, pp.111–218.

[9] 1 Ioan 4:8.

[10] 1 Cor. 13:1–13; Mat. 22:39; Gal. 5:14.

[11] Aristotel, *Politics* 7.16.1335b 20–25, *The Complete Works of Aristotle*, ed. Jonathan Barnes, Princeton University Press, 1984, 2:2119.

[12] Hart, p.160.

[13] Hart, p.161.

[14] Hart, p.165.

[15] Hart, p.211.

[16] Julian, Epistola 22, scrisă lui Arsacius, marele preot din Galatia, citată în Hart, p.154.

[17] Daniel Keating, 'Divinization in Cyril', *The Theology of St. Cyril of Alexandria*, ed. Weinandy și Keating, T&T Clark, 2003, p.151.

[18] 2 Pet. 1:4.

[19] Într-adevăr, termenul „umanist”, atunci când este se referă la gânditorii renașcentiști, nu are niciuna din conotațiile atee sau anti-supernaturale pe care le are umanismul secular în zilele noastre.

[20] Brian Tierney, *The Idea of Natural Rights*, Scholars Press, 1997, p.265; citat în Luis Cortest, *The Disfigured Face*, Fordham University Press, 2008, p.23.

[21] Gen. 1:26–27.

[22] Jeremy Waldron, *God, Locke, and Equality*, Cambridge University Press, 2002, p.25.

[23] Waldron, p. 47.

[24] Alan Bullock, *The Humanist Tradition in the West*, Thames and Hudson, 1985, p.90.

[25] Horton Harris, *David Friedrich Strauss and his Theology*, Cambridge University Press, 1973, p.138.

[26] Walter, p.24.

[27] Friedrich Nietzsche, *The Will to Power*, Allen and Unwin, 1909, p.271.

[28] *On Humanism*, Routledge, 2004, p.104; cf. Sam Harris, *The Moral Landscape*, Bantam Press, 2010.

[29] Aceasta nu se referă la persoanele care sunt sub efectul anesteziei sau într-un somn adânc, care nu contează în mod clar ca persoane relevante moral.

[30] Peter Singer, *Rethinking Life and Death*, Oxford University Press, 1995, p.211.

[31] Singer, p. 215.

[32] Alberto Giubilini and Francesca Minerva, *The Journal for Medical Ethics*, <http://jme.bmj.com/content/early/2012/03/01/m-edethics-2011-100411.full>

[33] Giubilini and Minerva.

[34] Richard J. Arneson, 'What, if Anything, Renders All Humans Morally Equal?', *Singer and His Critics*, ed. Dale Jamieson, Blackwell, 1999, p.104.

[35] Singer, p. 221.

[36] Singer, p. 131.

[37] Nu e plauzibil ca majoritatea umaniștilor seculari să accepte concluzia lui Singer, însă această negare are nevoie de o bază alternativă a statutului moral.

[38] De Botton, p.48.

[39] John Gray, *Straw Dogs*, Granta Books, 2003, p.12.

[40] Este important să observăm că termenul *agape* al lui de Botton este doar un alt cuvânt pentru caritatea creștină a bisericii primare, despre care am discutat mai sus. Dacă teza mea este corectă, atunci umanismul secular *trebuie* să se bazeze pe ideile și practicile creștine pentru a justifica concepția sa elevată despre natura umană pentru că această concepție a umanismului secular este dependentă de cea creștină.

[41] Hart, p.215.

Articolele din seria *Cambridge Papers*
publicate în 2017 de către
Centrul Areopagus din Timișoara,
cu sprijinul oferit de
Christian Political Foundation for Europe

Christianity: the true humanism (Jon Thompson) –
December 2012

*Infinite choice? Freeing ourselves from a cultural
icon* (David McIlroy) – September 2013

Who am I today? The modern crisis of identity
(Glynn Harrison) – March 2016

*Style or substance: does the reputation of the
church matter?* (David McIlroy) – March 2004

Honour and shame (David McIlroy) – June, 2005

Biblical lament and political protest (Andrew
Williams) – March 2014

